

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ ТА НАУКИ УКРАЇНИ

Національний університет «Одеська юридична академія»

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Рішенням приймальної комісії
Національного університету
«Одеська юридична академія»

Голова комісії

 Мінас АРАКЕЛЯН

(протокол № 2 від «22» 03 2025 р.)

ПРОГРАМА

вступного випробування з «Філософії» до аспірантури Національного університету
«Одеська юридична академія» за спеціальностями B10 «Філософія»;
C2 «Політологія; D8 «Право»; F3 «Комп'ютерні науки»; D9 «Міжнародне право»;
D3 «Менеджмент», B11 «Філологія»
для здобуття ступеня доктора філософії
на основі здобутого освітньо-кваліфікаційного рівня (спеціаліста, магістра)

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Вступне випробування до аспірантури Національного університету «Одеська юридична академія» (далі – Університет) для спеціальностей: **B10 «Філософія»; C2 «Політологія; D8 «Право»; F3 «Комп’ютерні науки»; D9 «Міжнародне право», D3 «Менеджмент», B11 «Філологія»** передбачає визначення рівня фундаментальних теоретичних знань та практичних навичок вступників до аспірантури, відповідність цих знань і навичок вимогам освітньо-кваліфікаційної характеристики, передбаченої освітньо-кваліфікаційним рівнем спеціаліста, магістра.

Основна мета вступного випробування – виявити готовність вступників до самостійної наукової діяльності в аспірантурі Університету та до засвоєння освітньої частини освітньо-наукової програми підготовки за третім рівнем. Іспит проводиться у формі усних відповідей згідно з питаннями білетів.

Завдання до вступного випробування розроблені таким чином, щоб врахувати різні рівні знань, умінь та навичок, засвоєних вступниками на попередніх рівнях освіти, перевірити їх підготовленість до майбутньої науково-дослідної роботи за фахом.

Вступне випробування має комплексний характер. Концептуально та змістовно структура завдання до вступного іспиту базується на положеннях освітньо-кваліфікаційної характеристики спеціалістів, магістрів за дисципліною «Філософія».

Під час підготовки до вступного випробування і в процесі його проведення рекомендується користуватися даною програмою.

Питання з пакету завдань до вступного випробування розміщуються в екзаменаційних білетах по три завдання в кожному білеті.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

При оцінці знань вступника до аспірантури на вступному іспиті екзаменаційна комісія керується рекомендаціями, розробленими Міністерством освіти і науки України, в основу яких покладено критерій повноти і правильності відповідей.

Оцінкою **"відмінно"** оцінюється відповідь, що демонструє вільне володіння на запитання програмного матеріалу матеріалом програми дисципліни, розуміння змісту філософських питань; відповідь є системною, вживається відповідний категоріальний апарат; у тексті відповіді є ілюстративний теоретичний матеріал за даними інших галузей знань і суспільної практики та доречні приклади з опрацьованої рекомендованої літератури.

Оцінкою **"добре"** оцінюється правильна і обґрунтована відповідь, з якої видно, що студент знає й розуміє теоретичний матеріал в обсязі навчальної програми, володіє необхідними навичками при відповіді на всі три питання, але допускає несуттєві помилки, які може сам виправити.

Оцінкою **«задовільно»**: за відповіддю не можна побачити розуміння наявного зв’язку між розділами курсу, є володіння лише визначеннями основних понять; немає прикладів, що ілюструють теоретичний матеріал.

Оцінка **«не задовільно»**: у відповіді не має розуміння сутності філософських питань, відсутня здатність орієнтування в проблематиці курсу, не має бачення зв’язку філософських знань з обраною професією, не відрізняється філософія від інших форм знань.

Оцінка відповіді кожного вступника обговорюється колегіально всіма членами екзаменаційної комісії, що були присутні при складанні іспиту. Всі позитивні оцінки включаються у протокол засідання екзаменаційної комісії.

ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ: НАЦІОНАЛЬНА ТА ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90-100	A	Відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	Задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

І. ПРОГРАМА ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ

Тема 1. Філософія та світогляд. Генезис філософії, її предмет, структура та функції.

Тема 2. Проблема методу філософствування. Світоглядні та методологічні аспекти метафізики та діалектики.

Тема 3. Буття, суще, сутність.

Тема 3. 4. Субстанція. Матеріальне та ідеальне.

Тема 5. Відображення. Інформація. Свідомість.

Тема 6. Предмет і структура теорії пізнання. Основні принципи пізнання.

Тема 7. Основні форми і методи пізнання.

Тема 8. Наука як форма пізнання. Сутність та основні етапи розвитку науково-технічної революції.

Тема 9. Змістовна або гносеологічна логіка. Принципи систематизації її категорій і законів.

Тема 10. Категорії сфери буття.

Тема 11. Категорії сфери сутності.

Тема 12. Категорії сфери цілісності.

Тема 13. Основні закони діалектики як закони розвитку і закони пізнання.

Тема 14. Природні передумови соціального. Проблема антропосоціогенезу. Соціально-діяльнісна і космічна сутність людини.

Тема 15. Лінійне розуміння історії. Суспільно-економічна формація.

Тема 16. Теорії індустріального, постіндустріального та інформаційного суспільства.

Тема 17. Циклічне розуміння історії. Цивілізація і культура як основні форми людської дійсності.

Тема 18. Концепція Ф. Фукуями відносно кінця історії.

- Тема 19. Концепція зіткнення цивілізацій С. Гантінгтона.
- Тема 20. Духовна сфера громадського життя. Суспільна свідомість та її структура.
- Тема 21. Філософія історії і філософія людини. Поняття прогресу. Прогрес особистості і суспільства та їх відношення з природним середовищем. Поняття ноосфери.
- Тема 22. Рання давньогрецька натурфілософія.
- Тема 23. Давньогрецька класична філософія.
- Тема 24. Елліністична філософія та філософія Стародавнього Риму.
- Тема 25. Філософія середніх віків. Патристика. Схоластика. Суперечка про універсалії.
- Тема 26. Співвідношення віри та розуму у середньовічному світогляді. Докази буття Бога.
- Тема 27. Філософська думка Відродження: гуманізм, антропоцентризм, пантеїзм.
- Тема 28. Емпіризм і раціоналізм як філософські напрями у XVII-XVIII ст. Ф. Бекон, Р. Декарт.
- Тема 29. Французьке просвітництво.
- Тема 30. Е. Кант: «коперніканський поворот» в філософії.
- Тема 31. Філософська система Г.В.Ф. Гегеля. Специфіка гегелівської діалектики.
- Тема 32. Марксизм, неомарксизм. Франкфуртська школа.
- Тема 33. Позитивізм, неопозитивізм.
- Тема 34. Вчення Ф. Ніцше про надлюдину.
- Тема 35. Екзистенціалізм: новий поворот до людини. Фундаментальна онтологія М. Гайдеггера.
- Тема 36. Структуралізм та постструктуралізм.
- Тема 37. Релігійна філософія XX ст.
- Тема 38. Феноменологія Е. Гуссерля.
- Тема 39. Основні риси постмодерністської філософії.
- Тема 40. Філософія серця Г. Сковороди та П. Юркевича.
- Тема 41. Філософська думка в сучасній Україні. Проблема антропоцентризму у вітчизняній філософії.

II. ЛІТЕРАТУРА ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ВСТУПНОГО ІСПИТУ

Список **основних** джерел для підготовки.

1. Андрущенко В. П. Соціальна філософія : підруч. для вищ. навч. закл. : історія, теорія, методологія / В. Андрущенко, Л. Губерський, М. Михальченко. 4-е вид., виправл. та доповн. Київ : Юрінком Інтер, 2016. 532 с.
2. Арент Х. Що таке свобода? *Між минулим і майбутнім*. Київ: Дух і Літера, 2002. С. 151-182.
3. Бондаревич, І. М. Філософія : навч. посібник : рекомендовано МОН України / І. М. Бондаревич. - Київ : Алерта, 2013. 240 с.
4. Габрієлян О.А. Філософія історії : підручник : рекомендовано МОН України / О.А. Габрієлян, І.І. Кальної, О.П. Цветков. Київ : Академвидав, 2010. 216 с.
5. Горський В. С. Історія української філософії: Курс лекцій / Горський В.С. Київ: Основи, 1996. 307 с.

- 6.Данильян О. Г. Філософія : підручник : рекомендовано МОН України / О. Г. Данильян, О. П. Дзьобань ; Нац. юрид. ун-т ім. Я. Мудрого. Харківварків : Право, 2015. 432 с.
- 7.Європейський словник філософії: Лексикон неперекладностей. Том 1 К.: ДУХ І ЛІТЕРА, 2006. 576 с.
- 8.Європейський словник філософії: Лексикон неперекладностей. Том 1 К.: ДУХ І ЛІТЕРА, 2006. 576 с.
- 9.Європейський словник філософії: Лексикон неперекладностей. Том 2 К.: ДУХ І ЛІТЕРА, 2011. 488 с.
- 10.Європейський словник філософії: Лексикон неперекладностей. Том 3 К.: ДУХ І ЛІТЕРА, 2013. 328 с.
- 11.Івакін О. А. Основи епістемології : Теорія і методологія пізнання : навч. посібник Одеса : Юрид. л-ра. 2000. 112 с.
- 12.Івакін О. А. Філософія: навч. посібник Одеса : Юрид. л-ра. 2004. 280 с.
- 13.Кант І. Відповідь на запитання: Що таке Просвітництво? *Мислителі німецького романтизму*. Івано-Франківськ: Лілея – НВ, 2003. С. 158-161.
- 14.Кремень В. Г. Філософія людиноцентризму в освітньому просторі : монографія / В. Г. Кремень. 2-е вид. Київ : Знання України, 2011. 520 с.
- 15.Кремень В.Г. Філософія: мислителі, ідеї, концепції : Підручник / В.Г. Кремень, В.В. Ільїн. Київ : Книга, 2005. 528 с.
- 16.Лозовой В.О. Філософія. Логіка. Етика. Естетика : підручник : рекомендовано МОН України / В.О. Лозовой, С.М. Пазиніч, О.С. Пономарьов. Харьков : Право, 2009. 576 с.
- 17.Надольний І.Ф. Філософія: Підручник / Під ред. І. Ф. Надольного. Київ: Парапан, 2001. 280 с.
- 18.Петрушенко В. Л. Філософія : навч. посіб. : рекомендовано МОН України. 5-те вид., стер. Львів : Новий-Світ-2000, 2016. 504 с.
- 19.Розова Т.В. Чорна Л.В. Людина. Культура. Філософія. (проблема людини в європейській філософії). Книга 1: Підручник. Київ – Одеса: «Освіта України», 2015. 328 с.
- 20.Сенека Луцій Анней. Про стійкість мудреця. Пер. з лат. А. Содомори. Львів: Априорі, 2016. С. 238-275.

ДОДАТКОВА ЛІТЕРАТУРА

- 1.Арцишевский Р.А. Мировоззрение: сущность, специфика, развитие. Львов: Вища школа: Изд-во при Львовском гос. Ун-те, 1986. 196 с.
- 2.Бердяев Н. А. Философия свободы. Центр навчальної літератури, 2021. 374 с
- 3.Булатов М. О. Головні етапи розвитку поняття свободи в історії європейської філософії. *Людина в цивілізації XXI століття: проблема свободи*. Київ: Наукова думка, 2005. С. 5- 49.
- 4.Вандич П. Ціна свободи. Київ: Критика, 2004. С. 134-170.
- 5.Габермас Ю. Залучення іншого. Студії з політичної теорії. Львів: Астролябія, 2006. 416 с.
- 6.Гегель Г. В.Ф. Феноменологія духу / пер. П. Таращук. Харків : Фоліо, 2022. 480 с
- 7.Головко Б.А. Філософська антропологія: Навчальний посібник. Київ, 1997. 240 с.

- 8.Гошовський М.М., Кучерявий І.Т. Ідея прогресу в соціальній філософії. Київ, 1993. 160 с.
- 9.Губерський В. Л. Філософія : хрестоматія : навч. посіб. / В. Л. Губерський, А. О. Приятельчук, І. А. Бойченко. Київ : Знання, 2009. 624 с.
- 10.Декарт Р. Метафізичні твори / пер. В. Андрушко, А. Баумейстер, С. Гатальська, О. Хома. Харків : Фоліо, 2022. 218 с.
- 11.Діалоги / Луцій Анней Сенека; пер. з лат. А. Садомора. Львів: Априорі, 2016. 320 с.
- 12.Кант І. Критика сили судження; пер. з нім. В. Терлецький. К., Темпора., 2022. 702 с.
- 13.Кузьменко В.Л., Романчук О.К. На порозі надцивілізації (роздуми про майбутнє). Львів, 1991. 216 с.
- 14.Ларс Фр. Г. Свендсен. Філософія свободи. Львів, Київ: Ніка-Центр, 2016. 336 с.
- 15.Льюис Дж. Г. Античная философия: от Евклида до Прокла. Минск, 1998. 224 с.
- 16.Льюис Дж. Г. Античная философия: от Фалеса до Сократа. Минск, 1997. 208 с.
- 17.Макінтайр Е. Після чесноти: дослідження з теорії моралі. Київ : Дух і літера, 2002. С. 245 – 269.
- 18.Максимов С.І. Особистість і суспільство. Харків, 1993. 20 с.
- 19.Ніцше Ф. Так мовив Заратустра. Книжка для всіх і ні для кого / Фрідріх Ніцше; пер. з нім. А. В. Савченко; худож.- оформлювач О. А. Гугалова-Мешкова. Харків: Фоліо, 2019. 253 с.
- 20.Ортега-і-Гасет Х. Вибрані твори / Хосе Ортега-і-Гасет. Київ : Основи, 1994. 424 с.
- 21.Платон Діалоги / пер. з давньогрецької Йосип Кобів, Юрій Мушак. Харків, Фоліо, 2022. 352 с.
- 22.Попович М. Філософія свободи. Харків., Фоліо., 2018. 524 с.
- 23.Попович М.В. Раціональність і виміри людського буття. Київ, 1997. 290 с.
- 24.Пролеєв С.В. История античной философии / 2-е изд. Київ: ДУХ І ЛІТЕРА, 2022. 512 с.
- 25.Пролеєв С. В. Духовність і буття людини. Київ, 1992. 112 с.
- 26.Рижко В.А. Концепція як форма наукового знання. Київ, 1995. 212 с.
- 27.Сковорода Г.С. Світ ловив мене. Харків : Фоліо, 2022. 272 с.
- 28.Фукуяма Ф. Конец истории? *Вопросы философии*. 1990. №3.
- 29.Хайдеггер М. Что это такое - философия? *Вопросы философии*. 1993. №8. С. 113-123.
- 30.Хамитов Н. В. Философия человека: от метафизики к метаантропологии. Київ, 2002.
- 31.Хамітов Н., Гармаш Л., Крилова С. Історія філософії: проблема людини: навчальний посібник зі словником. Київ, 2006.
- 32.Шаповал М. (2017). Деструктивність людської поведінки: філософський аналіз. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Філософія. Філософські перипетії»*, № 57, 2017 . С. 93-98.

ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

- 1.Велика Українська Енциклопедія URL: <https://vue.gov.ua>
- 2.PSYLIB. ПЕРІОДЖЕРЕЛА URL: <https://psylib.org.ua/books/index.htm#fil>
- 3.Perseus Digital Library 55 URL: <http://www.perseus.tufts.edu/hopper/>
- 4.The Stoa Consortium for Electronic Publication in the Humanities URL: <http://www.stoa.org/about>

5. Minerva - An Internet Journal of Philosophy / ed. Stephen Thornton, Ph.D. URL:
<http://www.ul.ie/~philos/vol8/index.html>
6. Stoic Voice Journal URL: <http://www.geocities.com/stoicvoice> Архів: URL:
<http://www.geocities.com/stoicvoice/back.htm>
7. Каталог посилань на ресурси Інтернет «Навчальні дисципліни» URL:
http://library.vspu.edu.ua/html/posilan_disciplini.html
8. Електронний каталог наукової бібліотеки НАКККиМ. URL:
http://library.nakkkim.edu.ua:8080/libr/TopicDescription?topic_id=438
9. Стенфордська філософська енциклопедія: переклади вибраних статей. URL:
<http://www.philosophy.ru/ru/phil/iphras/library/ruspaper/KEZIN1.htm>
10. Сайт кафедри філософії Національного університету «Одеська юридична академія». URL:
https://sites.google.com/d/1UP__ti5j0TK4BpvtIxmDJaFsnNib5Rj/p/1BodKGQJn7eSsYJxM68-VQVs9Xmt484Bf/edit?pli=1

Голова предметної комісії,
к.філос.н., доц., в.о. зав. кафедри філософії

Ігор ШАМША